

Warszawa, dnia 19 lutego 2009 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

*ul. Śniadeckich 10, 00-656 Warszawa
tel.: 022 696 55 44, fax: 022 629 60 79*

ZBIA/500/27-1/2009/KC

**Szanowna Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy i Polityki Społecznej**

Wielce Szanowne Pani Minister,

W związku z pracami nad rządowym projektem *ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy Prawo bankowe*, przyjętej i rekomendowanej Radzie Ministrów w dniu 29 stycznia br., chciałbym przekazać swoje stanowisko w sprawie założeń przedmiotowego projektu.

Projekt jest odpowiedzią na utrzymującą się niemalże od dziesięciu lat, niejednoznaczność przepisów i orzecznictwa sądowego w sprawie obowiązku odprowadzania składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, osób będących jednocześnie pracownikami w rozumieniu Kodeksu pracy, a przebywających na urloпах wychowawczych lub macierzyńskich.

Niejasne przepisy oraz ich różne interpretacje wydawane przez Zakłady Ubezpieczeń Społecznych doprowadziły do sytuacji, że niejednokrotnie matki - przedsiębiorcy są karane z przyczyn przez siebie niezawinionych. W wielu przypadkach ZUS wprowadzał je w błąd informując, że nie ma konieczności odprowadzania składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w czasie urlopu macierzyńskiego czy wychowawczego.

Gdyby Zakłady Ubezpieczeń Społecznych należycie informowały klientów, osoby te z pewnością zawiesiłyby prowadzoną przez siebie działalność, nie narażając się na zaległości składowe i odsetki z tego tytułu.

Zgodnie z konstytucyjną zasadą praworządności obywatel ma prawo oczekiwać, że nie poniesie szkody na skutek stosowania się do obowiązujących organy państwowe przepisów prawnych. Art. 7 Konstytucji RP stanowi, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

Uważam, że osoby które - w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego oraz przebywające na urlopie wychowawczym - prowadzące równocześnie działalność gospodarczą, powinny być obowiązkowo ubezpieczone w ramach ubezpieczenia emerytalno-rentowego tylko z jednego tytułu.

Jestem za całkowitym umorzeniem zaległych składek matkom, które przebywały w okresie 1999 - 2006 r. na urloпах wychowawczych, jak i tym, które otrzymywały zasiłek macierzyński. Nie mogą one ponosić skutków niejasnych, nowelizowanych wielokrotnie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Winę ponoszą także Zakłady Ubezpieczeń Społecznych, które wystawiały zaświadczenia o niezaleganiu z płatnościami składek i tym samym przekazywały ubezpieczonym informację, że składki płacone są poprawnie.

Na mocy art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zwracam się do Pani Minister o zmianę przepisów i umorzenie zaległych składek wszystkim osobom, które ich nie odprowadzały z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, nie tylko tym które pobierały zasiłek macierzyński.

z wyrazami szacunku
Marek *Michalski*

Do wiadomości:

Elżbieta Radziszewska – Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

DUS-0210-18-MC/09

Warszawa, dnia 26 lutego 2009r.

Pan
Marek Michałak
Rzecznik Praw Dziecka

W odpowiedzi na Pana wystąpienie z dnia 19 lutego 2009 r., dotyczące projektu ustawy *o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy – Prawo bankowe* w zakresie umorzenia należności z tytułu składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne osób, które w związku z prowadzoną w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego lub przebywania na urlopie wychowawczym działalnością gospodarczą, ich nie opłaciły, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Projektowana nowelizacja zawiera zmiany w zakresie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego w przypadku zbiegu tego tytułu z innym tytułem ubezpieczenia. Dotychczas osoby pobierające zasiłek macierzyński (zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego) podlegają z tytułu pobierania tego zasiłku ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, finansowanym z budżetu państwa pod warunkiem, że nie wykonują w tym czasie innego zajęcia stanowiącego tytuł do ubezpieczeń społecznych oraz nie mają prawa do emerytury i renty.

Ponadto wskazany projekt zawiera regulacje dotyczące ubezpieczonych, które w czasie od 1 stycznia 1999 r. do dnia wejścia w życie ustawy, w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego, jednocześnie wykonywały pozarolniczą działalność lub inną działalność zarobkową i z tego tytułu zobowiązane były opłacać składki na ubezpieczenia społeczne. Proponowana regulacja ma na celu umorzenie lub zwrot należności z tytułu składek (o ile

zostały uregulowane) należnych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą oraz zewidencjonowanie na kontach tych osób składek obliczonych od zasiłku macierzyńskiego. Regulacją objęte byłyby także osoby, które do dnia 31 marca 2001r. nie posiadając wpisu do ewidencji były współnikami spółek cywilnych podlegającymi ubezpieczeniu. Proponowana regulacja nie dotyczy osób, które opłaciły składki z działalności i następnie w związku z tym korzystały ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

We wskazanej regulacji zaproponowano inne rozwiązania dla osób ubezpieczonych, które w okresie od 1 stycznia 1999 r. do dnia wejścia w życie ustawy nie opłacały obowiązkowych składek z tytułu pozarolniczej działalności w okresie korzystania z urlopu wychowawczego. Osobom takim ZUS miałby wyznaczyć nowy termin na opłacenie tych należności, a opłacenie ich we wskazanym terminie spowodowałoby nienaliczanie odsetek za zwłokę. Osoba, która ze względu na sytuację materialną nie byłaby w stanie uregulować tych należności w terminie, miałaby prawo do wystąpienia o układ ratalny.

Proponowane regulacje dotyczące zbiegów tytułów do ubezpieczeń w okresie od 1 stycznia 1999 r. do dnia wejścia w życie ustawy korespondują z rozwiązaniami proponowanymi na przyszłość, tj. do sytuacji występujących od dnia wejścia w życie ustawy.

Po wejściu w życie ustawy ulegnie zmianie sytuacja prawna w zakresie ubezpieczeń społecznych osób pobierających zasiłki macierzyńskie i prowadzących w tym czasie pozarolniczą działalność lub inną działalność zarobkową. Osoby takie będą ubezpieczone z tytułu pobierania zasiłku i nie będą musiały opłacać składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności.

Odpowiednio - osobom będącym w takiej sytuacji w okresie od 1 stycznia 1999 r. do dnia wejścia w życie ustawy należności składowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności zostaną umorzone, a jeżeli zostały zapłacone, nastąpi zwrot składek. Na ich kontach w ZUS zastaną zaś zewidencjonowane składki emerytalna i rentowe z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Projektowana ustawa **nie zmienia sytuacji prawnej w zakresie ubezpieczeń społecznych osób przebywających na urlopach wychowawczych i prowadzących w tym czasie pozarolniczą działalność lub inną działalność zarobkową.** Osoby takie – jak dotychczas - będą podlegały ubezpieczeniom i obowiązkowym składkom na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia działalności. Stąd – osobom będącym w takiej sytuacji w okresie 1 stycznia 1999 do dnia wejścia w życie ustawy zostaną umorzone tylko odsetki od

zaległych składek, natomiast należność główna (składka z tytułu prowadzonej działalności) powinna być zapłacona.

Należy podkreślić, że nowelizacja przeprowadzona w taki sposób doprowadzi na gruncie ubezpieczeń społecznych do ujednoczenia sytuacji wskazanych ubezpieczonych w całym okresie obowiązywania ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Proponowane zróżnicowanie sytuacji prawnej w zakresie ubezpieczenia społecznego osób prowadzących pozarolniczą działalność lub inną działalność zarobkową - w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego (przebywania na urlopie macierzyńskim) i w okresie przebywania na urlopie wychowawczym wynika z zasadniczych różnic między tymi urloпами.

Prawo do urlopu macierzyńskiego przysługuje z mocy prawa każdej kobiecie, która urodziła dziecko w czasie trwania stosunku pracy, niezależnie od stażu pracy, wymiaru wykonywanej pracy lub rodzaju zakładu pracy, w którym jest zatrudniona i jest on urlopem obowiązkowym, pracownica nie może zrzec się prawa do tego urlopu. Okres urlopu macierzyńskiego jest czasem pozostawania w zatrudnieniu (pracownik jest jednak zwolniony z obowiązków wykonywania pracy) i otrzymywania zasiłku macierzyńskiego – będącego pochodną wynagrodzenia - stanowiącego 100 % przeciętnego wynagrodzenia z ostatnich 12 miesięcy. Funkcją urlopu macierzyńskiego jest ochrona zdrowia pracownicy i dziecka, w związku z tym pewna część tego urlopu musi być przeznaczona na regenerację fizycznych i psychicznych sił kobiety, jak również na zapewnienie dziecku opieki w pierwszym okresie życia.

Należy również zauważyć, że urlop macierzyński trwa ściśle określony czas, obecnie przysługuje w wymiarze od 20 tygodni - w przypadku urodzenia 1 dziecka do 37 tygodni - w przypadku urodzenia pięciorga i więcej dzieci przy jednym porodzie (w latach 1999-2008 okres ten był zmienny i wynosił od 14 do 39 tygodni).

Natomiast odnosząc się do urlopu wychowawczego należy wskazać, iż w przeciwieństwie do urlopu macierzyńskiego, nie przysługuje on z mocy prawa, udziela się go na pisemny wniosek pracownika i jest udzielany w wymiarze do 3 lat na dziecko, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nie 4 roku życia (a pracownikowi opiekującemu się dzieckiem niepełnosprawnym przysługuje jeszcze dodatkowy urlop wychowawczy w wymiarze do 3 lat, z którego może skorzystać do ukończenia przez dziecko 18 roku życia).

Celem urlopu wychowawczego jest stworzenie pracownikowi korzystnych warunków do sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem w sytuacji trudności z połączeniem obowiązków opiekuńczych z obowiązkami zawodowymi. Urlop ten powoduje czasowe zawieszenie obowiązku świadczenia pracy po stronie pracownika, zaś po stronie pracodawcy obowiązku zatrudniania go i świadczenia wynagrodzenia (czyli jest w istocie urlopem niepłatnym).

Korzystanie z urlopu wychowawczego nie pozbawia pracownika możliwości podjęcia pracy u dotychczasowego lub innego pracodawcy albo rozpoczęcia innej działalności zarobkowej a także nauki lub szkolenia. Jednak żadna z tych aktywności nie może wyłączać możliwości sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

Ponadto uprzejmie informuję, że z obowiązujących od 1 stycznia 1999r. przepisów ustawy z dnia 13 października 1998r. *o systemie ubezpieczeń społecznych* (Dz. U. z 2007r. Nr 11, poz.74 z późn. zm.) wynika, że osoby pobierające zasiłek macierzyński lub przebywające na urlopie wychowawczym podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z jednego tytułu, jednakże tylko wówczas, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych, tym tytułem jest pobieranie zasiłku macierzyńskiego lub przebywanie na urlopie wychowawczym. Chciałbym również podkreślić, że przedmiotowy przepis obowiązuje w systemie prawnym w niezmienionym brzmieniu od 1 stycznia 1999r.

Dodatkowo wyjaśniam, że składki, które zgodnie z projektem ustawy mają być umorzone albo zwrócone płatnikom były niewątpliwie należne. Zatem umorzenie tych należności określonego kręgowi podmiotów ma charakter wyjątkowy, a nie powszechny i powinno być, zwłaszcza w trudnym dla budżetu okresie, stosowane rozważnie i tylko w ściśle uzasadnionych przypadkach.

MINISTER
Jolanta Fedak

